

**ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ З
«ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»**

**НА ОСНОВІ БАЗОВОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ
«МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»**

**Напрямок підготовки: 08 «ПРАВО»
Спеціальність: 081 «ПРАВО»**

**ЗМІСТ ОСВІТИ ТА ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ
ДО РІВНЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ З
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»**

Навчальна програма вступного випробування з історії України для абітурієнтів, які вступають на освітньо-кваліфікаційний рівень «молодший спеціаліст» на базі 9-ти класів середньої школи розроблена на основі положень Державного стандарту базової середньої освіти.

Метою вступного випробування з історії України є оцінювання рівня сформованості історичної компетентності вступника і визначення відповідності його навчальних досягнень освітньому стандарту.

Програму з історії України складено, враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в школі, закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України для 9-річної школи. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів Історії України від найдавніших часів до кінця XIX століття і складається з 26 тем.

Програма передбачає перевірку сформованих у вступників знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформованості у абітурієнтів загальнопредметних історичних умінь.

Тестові завдання мають перевіряти такі знання та вміння вступників:

- називати історичні дати, хронологічні межі, періоди найважливіших подій і процесів, поняття, місця подій, обставини, учасників, результати подій, пам'ятки культури;
- визначати хронологічні межі соціально-економічних і політичних подій, їх послідовність та синхронність, встановлювати відповідність між явищами, процесами, подіями та періодами, епохами;
- локалізувати історико-географічні об'єкти та історичні факти (події, явища, процеси) на карті;
- описувати хід, зовнішні ознаки подій, пам'ятки культури різних епох;
- характеризувати (визначати істотні характерні риси, складові, етапи, віхи) подій, явищ і процесів минулого, діяльність видатних історичних постатей;
- встановлювати відповідність між одиночними фактами і типовими загальними явищами, групувати (класифікувати) факти за вказаною ознакою;
- розпізнавати найвидатніші культурні пам'ятки, описувати їх, визначати архітектурно-стильові та мистецько-стильові відмінності пам'яток різних періодів історії України, розкривати їхнє значення в українській культурній спадщині;
- визначати найважливіші зміни, що відбувалися в житті людства, значення найважливіших подій в історії України;
- встановлювати причини та наслідки подій і явищ, оцінювати їхнє значення;
- давати визначення історичних понять й термінів, пояснювати їх і доречно вживати;

- працювати з історичними документами різного змісту, а саме: встановлювати відповідність між змістом фрагмента документа і певною епохою, аналізувати зміст фрагмента історичного документа та пояснювати основні ідеї, які він висвітлює.

Програмі надано вигляду таблиці, яка складається з двох колонок. У першій колонці вміщено назви тем програми, що відповідає чинній програмі з історії України для 9-річної школи, і зміст історичного матеріалу. У другій колонці програми вказані предметні вміння і навички, якими повинен володіти вступник.

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки вступників
<p>Тема 1. ЗНАЙОМСТВО З ІСТОРІЄЮ Відлік часу в історії. Ознайомлення з історичною картою. Історичні джерела. Археологія про життя найдавніших людей. Речові пам'ятки трипільців. Історичні заповідники та музеї. Писемність та усна народна творчість як джерело історичних відомостей. Архіви. НумізMATика, сфрагістика та геральдика в історичній науці. Тризуб. Найвидатніші скіфські пам'ятки. Імена та назви. Легенди про походження географічних назв (на матеріалі історії рідного краю). Давні слов'яни. Історики про походження українського народу. Легенда про заснування Києва. Наш край.</p>	<p><i>розрізняє</i> умовні позначки на історичній карті; <i>знаходить</i> на карті відповідь на запитання вчителя; <i>креслить</i> лінію часу та позначає на ній запропоновані дати; <i>співвідносить</i> рік зі століттям; <i>пояснює</i>, як відбувається відлік часу в історії, звідки історики довідуються про минулі часи; про походження тризубу й етноніму –Україна; <i>свідомо читає</i> адаптований історичний текст, <i>знаходить</i> у ньому історичну інформацію; <i>відрізняє</i> науково-популярний історичний текст від художньо-образного; <i>знаходить</i> у тексті відповіді на запитання.</p>
<p>Тема 2. КНЯЖА РУСЬ-УКРАЇНА Київська Русь. Давні літописи про перших князів Київської держави та походження назви –Русь. Київська держава за часів Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Літописець про запровадження християнства. Софійський собор, Києво-Печерська Лавра. Пам'ятки книгописання. Перші школи Київської Русі. Боротьба Київської Русі з кочовиками. Володимир Мономах. –Повчання дітям. Київська Русь і монгольська навала. Літописи про боротьбу з монголами. Галицько-Волинська держава. Данило Романович. Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Люблінська унія та її наслідки. Василь- Костянтин Острозький. Наш край.</p>	<p><i>знаходить</i> на карті місця найвизначніших подій княжої доби, території Київської Русі та Галицько-Волинської держави тощо; <i>визначає</i> тривалість подій, віддаленість від сьогодення; <i>називає</i> найвизначніші події та найвидатніших діячів княжої доби; <i>за текстом розповідає</i> про історичного діяча та про історичну подію; <i>вибірково переказує</i> художньо-образний текст, вибираючи з нього історичну інформацію; <i>наводить приклади</i> найвідоміших культурних пам'яток; <i>розповідає</i> про одну (на вибір) з пам'яток княжої доби; <i>відрізняє</i> в сюжеті оповідань справжні історичні факти та постаті від вигаданих; <i>складає</i> простий план до науково- популярного тексту підручника; <i>виокремлює</i> в тексті головне й другорядне; <i>оцінює</i> інформацію з історичних джерел.</p>

<p>Тема 3. КОЗАЦЬКА УКРАЇНА Виникнення українського козацтва та Запорізької Січі. Побут, звичаї козацького товариства. Запорізька Січ – козацька республіка. Козацькі клейноди як пам’ятки історії. Доба героїчних походів. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. Гетьман Б. Хмельницький. Українська козацька держава. Українсько-московський договір 1654 року. Українська козацька держава другої половини XVII ст. Гетьманщина. І.Самойлович. І. Мазепа. Д.Апостол. Боротьба козацької старшини за відновлення державних прав України. Ліквідація української козацької держави та зруйнування Січі (історичні джерела). Поширення освіти та навчання у братських школах. Києво-Могилянська академія. Найвидатніші митці української культури XVIII ст. Г. Сковорода. Наш край.</p>	<p><i>знаходить</i> на карті місця найвизначніших подій доби, територію Гетьманщини; <i>визначає</i> тривалість подій, складає елементарні хронологічні задачі; <i>називає</i> найвизначніші події та найвидатніших діячів козацької доби; <i>наводить приклади</i> найвідоміших культурних пам’яток; <i>стисло характеризує</i> історичні постаті, використовуючи текст; <i>висловлює</i> ставлення до подій та постатей; <i>розповідає</i> про кілька (на вибір) пам’яток козацької доби; <i>докладно переказує</i> науково-популярний текст, вибудовуючи розгорнуту відповідь на питання; <i>за текстом складає</i> план перебігу подій; <i>моделює</i> белетризовану ситуацію, змінюючи особу оповідача, додаючи нових героїв, тощо; <i>визначає</i> належність зображених на ілюстраціях історичних пам’яток до козацької доби, порівнюючи їх із попередньою епохою; <i>порівнює</i> (за запропонованими вчителем лініями порівняння) історичні факти та події.</p>
<p>Тема 4. УКРАЇНА В XIX—XX ст. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій. Освіта. Університети. І. Котляревський, Т. Шевченко. –Руська трійця). В. Антонович, І. Франко, Леся Українка, В.Короленко, Д.Яворницький та інші в національно-культурному житті другої половини XIX – поч. XX ст. Меценатство. Україна у Першій світовій війні. Відродження Української держави в 1917- 1920 рр., Центральна Рада. М.Грушевський. Встановлення більшовицької влади в Україні. Україна у складі СРСР. Індустріалізація та колгоспна система. Голодомор 1932-1933 років. Велика Вітчизняна війна (1941-1945 рр.) – складова Другої світової війни. Життя населення України в роки окупації (за матеріалами історії рідного краю). Партизанський рух. Визволення України. Пам’ятники героям боротьби та жертвам війни (за матеріалами історії рідного краю). Післявоєнна відбудова. О. Довженко. Україна у 50-80-ті роки XX століття. Досягнення і проблеми. Уроки Чорнобильської трагедії. Освіта. Наука. Культура. Наш край.</p>	<p><i>показує</i> на карті територію України, області, найбільші міста; <i>ставить</i> запитання до історичної карти; <i>переказує</i> адаптований історичний текст за планом, вживаючи історизми; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність 2—3 історичних подій; <i>називає</i> найважливіші події та найвизначніші постаті; <i>вибирає</i> (з переліку) пов’язані події (факти); <i>складає</i> план розповіді про подію; <i>складає</i> запитання про історичні події та постаті; <i>ділиться враженнями</i> щодо історичних подій та постатей; <i>визначає</i> історичне тло в художніх оповіданнях на історичну тематику; <i>дає</i> повну відповідь на історичне питання (за текстом підручника); <i>наводить приклади</i> участі своїх родичів у важливих подіях XX ст.</p>
<p>Тема 5. УКРАЇНА СУЧАСНА Розпад СРСР. Незалежність України. Конституція України - основний закон держави. Територія, населення, найбільші міста. Державні символи України. Сучасна Україна у Європі та світі.</p>	<p><i>показує</i> на карті територію України після відновлення її незалежності у 1991 р. <i>встановлює</i> хронологічну послідовність прийняття найважливіших державотворчих документів. <i>вибирає</i> (з переліку) пов’язані події (факти). <i>наводить приклади</i> зі сфери науки, спорту, культури, де Україна має здобутки світового рівня.</p>

<p>Тема 6. ДАВНІ СЛОВ'ЯНИ ТА ЇХНІ СУСІДИ Слов'яни напередодні Великого переселення народів. Історичні джерела з історії слов'ян. Прабатьківщина слов'ян. Суспільне, господарське життя і духовний світ давніх слов'ян. Сусіди давніх слов'ян. Римський період грецьких міст-держав Північного Причорномор'я. Боспорське царство. Пізні скіфи на Дніпрі та в Криму. Сармати. Готи та гуни на теренах України. Слов'яни під час Великого переселення народів. Напрямки розселення слов'ян. Зародження слов'янських народів, зокрема українського.</p>	<p><i>називає</i> час Великого переселення народів, вторгнення готів, гунів; народи, що населяли територію України в III ст. до н. е. — VI ст., особливості речових пам'яток давніх слов'ян; основні історичні джерела з історії давніх слов'ян, заняття давніх слов'ян, головних персонажів слов'янської міфології; характерні риси суспільного, господарського, духовного життя слов'ян; <i>показує на карті</i> територію розселення склавинів і антів, напрямки вторгнення готів і гунів; напрямки та території розселення слов'ян під час Великого переселення народів; <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Велике розселення слов'ян», «давні слов'яни», «венеди», «анти», «склавини»; <i>наводить приклади</i> взаємин слов'ян з готами і гунами та Візантією; <i>визначає</i> вплив Великого розселення слов'ян на формування сучасних східнослов'янських народів.</p>
<p>Тема 7. ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК КИЇВСЬКОЇ РУСІ Слов'яни під час Великого переселення народів. Розселення племінних союзів східних слов'ян VIII—IX ст. на території сучасної України. Сусіди східнослов'янських племен. Етнічні й державотворчі процеси в період утворення Київської держави. Походження назви «Русь». Князювання Аскольда. Правління Олега. Князь Ігор. Походи проти Візантії. Княгиня Ольга, її реформи. Прихід Святослава до влади. Похід проти Хозарського каганату. Балканські походи. Суспільний устрій Київської держави у IX—X ст. Склад та заняття населення. Життя людей у селі. Міста і міське життя.</p>	<p><i>показує на карті</i> основні напрямки Великого розселення слов'ян, території розселення східнослов'янських племінних союзів у VIII—IX ст., Київської держави наприкінці IX—X ст., основні напрямки походів київських князів; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «слов'яни», «анти», «склавини», «Велике розселення слов'ян», «східнослов'янські племінні союзи», «князь», «Давня Русь», «Київська Русь», «Україна-Русь», «Україна», «Київська держава»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>характеризує</i> особистість та діяльність князів, <i>аналізує</i> та <i>порівнює</i> внутрішню і зовнішню політику давньоруських князів, <i>визначає</i> наслідки внутрішньої та зовнішньої політики перших давньоруських князів; <i>порівнює</i> особливості міського та сільського життя мешканців Давньої Русі, суспільну роль різних верств та станових груп; <i>описує</i> повсякденне життя різних верств Київської держави; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>
<p>Тема 8. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА НАПРИКІНЦІ X — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XI ст. Початок правління князя Володимира. Територіальне зростання Київської держави. Запровадження християнства як державної релігії. Внутрішня і зовнішня політика Володимира. Міжусобна боротьба між синами Володимира Великого. Утвердження Ярослава в Києві. Розбудова Києва. «Руська правда». Церковне та культурно-освітнє життя. Відносини з іншими державами. Політичний устрій. Основні верстви населення. Розвиток землеволодіння. Залежність селян і повинності. Розвиток сільського господарства, ремесел, торгівлі. Міста. Гроші. Розвиток української мови та писемності. Школи. Усна народна творчість. Архітектура. Малярство. Музична творчість.</p>	<p><i>показує на карті</i> території Київської держави за Володимира та Ярослава, порівнюючи їх із попереднім періодом; території сусідніх держав; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>визначає</i> передумови й історичне значення запровадження <i>пояснює</i> роль княжої влади у політичному устрої Київської держави; <i>характеризує</i> на прикладах стан розвитку господарства і торгівлі періоду; <i>розповідає</i> про виникнення східнослов'янської писемності та розвиток української мови та освіти, <i>обгрунтовує</i> поширення писемності серед різних верств населення;</p>

	<p><i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стисло описує</i> їх; <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність князів Володимира Великого та Ярослава Мудрого; християнства.</p> <p><i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>
<p>Тема 9. КИЇВСЬКА ДЕРЖАВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XI — ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIII ст. Київська держава за часів правління Ярославичів. Боротьба між Ярославичами за київський престол. Любецький з'їзд князів. Посилення великокнязівської влади за Володимира Мономаха, його внутрішня і зовнішня політика. Правління Мстислава Володимировича. Роздробленість Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Київського і Переяславського князівств середини XII — першої половини XIII ст. Політичний і соціально-економічний розвиток Чернігівського князівства середини XII — першої половини XIII ст. «Слово о полку Ігоревім» — історичне джерело і літературна пам'ятка Давньої Русі. Політичний і соціально-економічний розвиток Галицького і Волинського князівств. Піднесення Галицького князівства за Володимира та Ярослава Осмомисла. Освіта. Наука. Усна народна творчість. Книжні пам'ятки. Літописання. Архітектура та мистецтво. Історичне значення Київської держави.</p>	<p><i>показує на карті</i> території князівств часів роздробленості Давньої Русі, порівнюючи їх із територіями колишніх племінних союзів східних слов'ян; <i>характеризує</i> географічне положення князівств, <i>визначає зв'язки</i> між географічним положенням та їх історичним розвитком; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: <i>Застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах термін «роздробленість»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>визначає</i> особливості політичного та соціально-економічного життя князівств часів роздробленості; <i>розповідає</i> про похід князя Ігоря, наводячи приклади з тексту «Слова...»; <i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стисло описує</i> їх; <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність князя Володимира Мономаха; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>
<p>Тема 10. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА Утворення Галицько-Волинської держави за Романа Мстиславича. Боротьба синів Романа Мстиславича за відродження Галицько-Волинської держави. Перший похід монголів на Русь. Вторгнення хана Батия на українські землі. Утворення Золотої Орди. Внутрішня та зовнішня політика князя Данила Романовича. Коронація Данила. Наступники Данила Романовича. Правління короля Юрія I. Останні галицько-волинські князі. Боротьба Польщі, Угорщини та Литви за землі Галицько-Волинської держави в 40—80-ті роки XIV ст. Волинь за правління Любарта. Особливості розвитку культури Галицько-Волинської держави. Освіта. Літописання. Архітектура та образотворче мистецтво. Історичне значення Галицько-Волинської держави.</p>	<p><i>показує на карті</i> столицю та територію держави, утвореної Романом Мстиславичем, території сусідніх держав, напрями походів монголів і українські міста, захоплені Батием, <i>порівнює</i> територію Галицько-Волинської держави часів її піднесення з кордонами Київської держави часів Ярослава Мудрого, сучасними кордонами України; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій історії Галицько-Волинської держави. На основі різних джерел інформації: <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Галицько-Волинська держава», «монголи», «Золота Орда», «золотоординське ярмо»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>характеризує</i> зовнішню та внутрішню політику Данила Романовича, заходи, до яких вдавалися Даниловичі, аби втримати могутність Галицько-Волинської держави; <i>визначає</i> особливості залежності галицько-волинських земель від Золотої Орди; <i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стисло описує</i> їх; <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність князя Данила Романовича; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>

**Тема 11. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ
ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА
ЛИТОВСЬКОГО ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ (ДРУГА
ПОЛОВИНА XIV—XV ст.)**

Поширення влади польського короля на Галичину, а Великого князівства Литовського
— на інші українські землі. Суспільно- політичний устрій Великого князівства Литовського. Кревська унія.
Політика великого князя литовського Вітовта щодо українських земель. Виступ литовсько- руської знаті на чолі з князем Свидригайлом.
Відновлення та остаточна ліквідація Київського і Волинського удільних князівств.
Закарпаття під владою Угорщини. Буковина у складі Молдовського князівства. Завоювання Московською державою Чернігово-Сіверських земель.
Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Османської імперії.
Початок татарських походів на українські землі.
Соціальна структура суспільства. Панівні верстви населення, їхнє повсякденне життя.
Князь В.-К. Острозький. Становище духівництва та церковні відносини.
Сільське господарство. Становище і повсякденне життя селянства. Зростання міст.
Магдебурзьке право. Міське населення та його спосіб життя. Розвиток ремесел і торгівлі.
Особливості розвитку культури українських земель у другій половині XIV—XV ст. Освіта. Юрій із Дрогобича. Початок українського книговидання.
Швайпольт Фіоль. Архітектура й містобудування.
Малярство та книжкова мініатюра.

показує на карті території держав, до складу яких увійшли українські землі, місця найвідоміших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток, територію Кримського ханства;
встановлює хронологічну послідовність подій періоду.
На основі різних джерел інформації: *застосовує* та *пояснює* на прикладах поняття і терміни: «Литовсько-руська держава», «українська шляхта», «магдебурзьке право», «кріпацтво», «іконостас»;
визначає причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду;
визначає особливості суспільно-політичного становища українських земель у складі Великого князівства Литовського та інших держав;
порівнює політичне становище українських земель у складі Великого князівства Литовського до і після Кревської унії; *виявляє* відмінності в політиці великих князів литовських Ольгерда, Вітовта і Свидригайла щодо українських земель;
встановлює роль кожної із суспільних верств та станових груп, *пояснює* значення князівської верстви для збереження державотворчих традицій;
характеризує умови розвитку культури, стан розвитку господарства і торгівлі, особливості розбудови міст та їх самоврядування; *характеризує* культурні досягнення, *розпізнає* найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, *стисло описує* їх; *висловлює* ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.

<p>Тема 12. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В XVI ст. Соціальна структура українського суспільства та економічне життя. Князі, пани й дрібна шляхта. Становище непривілейованих груп населення. Виникнення українського козацтва. Передумови Люблінської унії. Люблінський сейм 1569 р. Суспільно-політичні зміни в українських землях після Люблінської унії. Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні. Православні братства. Львівська братська школа. Становище церкви. Розвиток полемічної літератури. Церковні собори в Бересті 1596 р., утворення греко-католицької церкви. Виникнення Запорізької Січі. Д. Вишневецький. Життя та побут козаків. Військове мистецтво козацтва. Утворення реєстрового козацтва. Повстання 1591—1596 рр. Умови розвитку культури. Розвиток української мови. Шкільництво. Острозька академія. Рукописна книга та книговидавництво. Архітектура й містобудування. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво.</p>	<p><i>показує на карті територіальні зміни, що відбулися внаслідок Люблінської унії, володіння Речі Посполитою та її сусідів, воєводства та їхні центри на українських землях, місця Запорізьких Січей — фортець та володіння Запорізької Січі, напрямки козацьких походів та перших повстань, місця найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток; встановлює хронологічну послідовність подій періоду.</i> На основі різних джерел інформації: <i>застосовує та пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «магнати», «низове» та «реєстрове козацтво», «Запорізька Січ», «клеїноди», «козацька республіка», «братства», «національно-визвольний рух»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>порівнює</i> становище привілейованих верств тогочасного українського суспільства; низових (запорізьких) та реєстрових козаків; <i>характеризує</i> особливості військово-політичної організації козацтва; військового мистецтва козаків; становища православної церкви, реформаційного та контрреформаційного руху на українських землях; <i>аналізує</i> зміни суспільно-політичного життя на українських землях після Люблінської унії; <i>характеризує та оцінює</i> діяльність князя В.-К. Острозького, діячів Острозької академії, єзуїтів, православних братств; <i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші книжкові пам'ятки, пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стисло описує</i> їх; <i>пояснює</i> засади, на яких виникла греко-католицька церква; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>
<p>Тема 13. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII ст. Зростання магнатського землеволодіння. Поширення фільварків. Розвиток товарного виробництва. Міста. Становище селян та міщан. Вплив Берестейської унії на церковне життя в Україні. Становище церков. Морські походи козаків. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацько-польський збройний конфлікт 1625 р. Повстання Т. Федоровича, І. Сули-ми. Національно-визвольне повстання 1637—1638 рр. Митрополит П. Могила. Шкільництво. Утворення Києво-Могилянської академії. Література. Книговидавництво. Театр. Література. Музика. Архітектура та образотворче мистецтво.</p>	<p><i>показує на карті воєводства Речі Посполитою на українських землях та територіальні зміни, що відбулися за зазначеного періоду, території, охоплені національно-визвольним рухом у 20—30-х роках XVII ст., місця розташування Запорізьких Січей-фортець, найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток; встановлює хронологічну послідовність подій періоду.</i> На основі різних джерел інформації: <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>характеризує та оцінює</i> діяльність П. Конашевича-Сагайдачного, П. Могили; <i>порівнює</i> становище православної та греко-католицької церков; <i>визначає</i> наслідки участі козацтва у Хотинській війні, значення національно-визвольних повстань, особливості соціально-економічного та політичного становища українців у першій половині XVII ст.; <i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стисло описує</i> їх; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>

Тема 14. ПОЧАТОК НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII ст.

Передумови Національно-визвольної війни. Б. Хмельницький, його сподвижники.
Битви на Жовтих Водах, під Корсунем та Пилявцями.
Визвольний похід українського війська в Галичину.
Програма розбудови Української козацької держави.
Збарасько-Зборівська кампанія. Укладення Зборівської угоди. Берестецька битва.
Білоцерківський мирний договір.
Утворення української козацької держави — Гетьманщини. Політичний та адміністративно-територіальний устрій. Фінансова система та судочинство. Українська армія. Зміни в соціально-економічному житті українського народу.
Молдовські походи Б. Хмельницького. Батозька битва. Жванецька облога.
Внутрішньо- і зовнішньополітичне становище Гетьманщини наприкінці 1653 р.
Українські землі в системі міжнародних відносин.
Місце Гетьманщини в міжнародних відносинах тогочасної Європи. Зовнішня політика Гетьманщини.
Відносини між Українською державою і Московією.
Українсько-московська міждержавна угода 1654 р.
Воєнні дії в 1654—1655 рр.

показує на карті територіальні зміни, що відбулися внаслідок Національно-визвольної війни, територію Української козацької держави за Зборівським договором та її сусідів, українські землі, що не увійшли до складу Гетьманщини, напрямки найважливіших козацьких походів під час Національно-визвольної війни; місця найголовніших битв, підписання найважливіших договорів, центри полків та столицю Гетьманщини; встановлює хронологічну послідовність подій періоду.
На основі різних джерел інформації: *застосовує та пояснює* на прикладах поняття і терміни: «Національно – визвольна війна», «Військо Запорізьке», «Гетьманщина»; *визначає* причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; *визначає* роль кожної з найбільших битв у розгортанні національно-визвольної боротьби, зміни політичного та економічного становища українців, мирних угод козаків із польським урядом; *характеризує політичний* та адміністративно-територіальний устрій Гетьманщини, відносини Гетьманщини з Кримським ханством, Молдовою, Московією; *порівнює* позиції європейських держав щодо Національно-визвольної війни українського народу; *аналізує* значення українсько-московської міждержавної угоди 1654 р.; *характеризує та оцінює* діяльність гетьмана Б. Хмельницького; *висловлює* ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.

<p>Тема 15. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 60–80-ті роки XVII ст. Віленське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б.Хмельницького. Дії українського війська в Польщі 1656—1657 рр. Б. Хмельницький — політик та дипломат. Становище в Гетьманщині після смерті Б. Хмельницького. Гетьман І. Виговський, його зовнішня та внутрішня політика. Гадяцька угода 1658 р. Московсько-українська війна 1658—1659 рр. Переяславський договір 1659 р. Чуднівська кампанія 1660 р. та укладення Слободищенської угоди. Боротьба за владу на Лівобережній Україні. Андрусівське перемир'я 1667р. Гетьман П. Дорошенко, його боротьба за об'єднання України. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Бахчисарайський мир. Занепад Правобережжя, його перехід під владу Польщі. Адміністративно-територіальний устрій Лівобережної Гетьманщини. Органи влади. Заходи гетьманів щодо захисту державних інтересів Гетьманщини. Соціальний устрій. Слобідська Україна в другій половині XVII ст. Заснування слобідських міст. Адміністративно-політичний та соціальний устрій. Запорізька Січ у складі Гетьманщини. Участь запорожців у війнах проти Польщі, Османської імперії та Кримського ханства. Політика уряду Московії щодо Запорізької Січі. Господарське, культурне та церковне життя в українських землях. Землеволодіння. Сільське господарство, ремесло, промисли, торгівля. Становище церкви.</p>	<p><i>показує на карті</i> території, підвладні гетьманам Лівобережної та Правобережної України; території, що перебували під контролем Московії, Туреччини, Польщі; напрямки найважливіших походів; місця найголовніших битв, підписання найважливіших договорів, центри полків Лівобережної Гетьманщини та Слобідської України, столиці Лівобережної та Правобережної Гетьманщини; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Лівобережна Гетьманщина», «Слобожанщина», «Руїна», «Чортомлицька Січ»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>аналізує</i> зміст угод гетьманського уряду з державами-сусідами, найважливіших угод між іноземними державами, що стосувалися українських земель; <i>порівнює</i> господарське життя різних українських земель, адміністративно – політичний устрій Слобідської України та Лівобережної Гетьманщини, зовнішню та внутрішню політику гетьманів; <i>характеризує</i> та <i>оцінює</i> діяльність гетьмана П. Дорошенка; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.</p>
<p>Тема 16. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ НАПРИКІНЦІ XVII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст. Гетьманщина наприкінці XVII — на початку XVIII ст. «Вічний мир». Перший Кримський похід. Обрання гетьманом І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 р. Зовнішня та внутрішня політика гетьмана І. Мазепи. Правобережна Україна наприкінці XVII — на початку XVIII ст. Відродження козацького устрою на Правобережній Україні. Повстання С. Палія. Україна в подіях Північної війни. Українсько-шведський союз. Воєнно-політичні акції російського царя проти українців. Полтавська битва. Гетьман І. Мазепа в історії України. К. Гордієнко. Становище в Україні після Полтавської битви. Наступ царату на українську культуру. Заходи щодо економіки Гетьманщини. П. Орлик і його Конституція. Гетьман І. Скоропадський. Діяльність Малоросійської колегії. П. Полуботок. Відновлення гетьманства. «Рішительні пункти». Гетьман Д. Апостол, його реформи. Діяльність «Правління гетьманського уряду». Особливості розвитку культури. Освіта і друкарство. Києво-Могилянська академія. Розвиток літератури: поезія, богословські твори, літописна та історична проза. Графіка. Живопис. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура.</p>	<p><i>показує на карті</i> напрямки козацьких походів, місця найважливіших подій та створення найвизначніших культурних пам'яток; <i>встановлює</i> хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: <i>застосовує</i> та <i>пояснює</i> на прикладах поняття і терміни: «Малоросія», «Малоросійська колегія»; <i>визначає</i> причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду; <i>оцінює</i> діяльність українських гетьманів, заходи козацької старшини в її боротьбі за відновлення державних <i>характеризує</i> гетьмана І. Мазепу як історичного діяча; <i>аналізує</i> зміст укладених гетьманами «статей» з Російською імперією, українсько-шведського договору; основних положень Конституції П. Орлика; умови розвитку економічного та культурного життя; <i>характеризує</i> культурні досягнення, <i>розпізнає</i> найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, <i>стилю описує</i> їх; <i>висловлює</i> ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби.прав;</p>

<p>Тема 17. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.</p> <p>Гетьман К. Розумовський, його діяльність. Остаточна ліквідація гетьманства. Діяльність П. Рум'янцева в Лівобережній Україні. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація решток автономного устрою Гетьманщини.</p> <p>Соціально-політичне та економічне становище в Правобережній Україні. Розгортання гайдамацького руху. Коліївщина. М. Залізник. Зміни у політичному становищі правобережних земель.</p> <p>Соціально-політичне та економічне становище в Галичині, на Буковині та Закарпатті. Опришківський рух. Поділи Речі Посполитої. Зміни у політичному становищі західноукраїнських земель.</p> <p>Адміністративно-територіальний поділ та освоєння запорізьких земель Нової (Підпільненської) Січі. Ліквідація Запорізької Січі. П. Калнишевський. Доля запорожців після ліквідації Запорізької Січі. Заселення Південної України. Кримське ханство в XVIII ст. Приєднання Криму до Росії.</p> <p>Особливості розвитку культури в другій половині XVIII ст. Освіта. Внесок Києво-Могилянської академії в культурно-освітній розвиток. Розвиток філософських ідей. Г. Сковорода. Природничі науки. Музика. Театр. Архітектура. Скульптура. Графіка. Живопис.</p>	<p><i>показує на карті територіальні зміни, що відбулися внаслідок поділів Польщі, російсько-турецької війни (1768—1774), захоплення Росією Криму (1783), ліквідації козацького адміністративно-територіального устрою на Лівобережній Україні, Слобожанщині, території Вольностей Війська Запорізького, території, охоплені національно-визвольним рухом на Правобережній та Західній Україні;</i></p> <p><i>встановлює хронологічну послідовність подій періоду. На основі різних джерел інформації: застосовує та пояснює на прикладах поняття і терміни: «Вольності Війська Запорізького», «Підпільненська Січ», «Задунайська Січ», «гайдамаки», «опришки»;</i></p> <p><i>визначає причини, суть та наслідки основних явищ і подій періоду;</i></p> <p><i>визначає значення українського козацтва, Запорізької Січі та Гетьманщини в історії України;</i></p> <p><i>характеризує та оцінює діяльність гетьмана К. Розумовського, кошового отамана П. Калнишевського, поета та філософа Г. Сковороди;</i></p> <p><i>характеризує культурні досягнення, розрізняє найвідоміші пам'ятки архітектури та образотворчого мистецтва, стисло описує їх; висловлює ставлення до історичних діячів доби, судження про доленосні події доби;</i></p> <p><i>доводить, що Києво-Могилянська академія була одним із найвпливовіших центрів освіти, науки, видавничої справи в Україні та Росії.</i></p>
<p>Тема 18. ФОРМУВАННЯ МОДЕРНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ. ТЕОРІЯ ТА СУСПІЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIX ст.</p> <p>Від етносу до нації; від Малоросії та Галицької Русі до України. «Українське питання» — проблема панівних націй. «Український проект».</p> <p>Чим поняття «українська нація» відрізняється від понять «українська народність» або «український етнос». Які характеристики їх визначають.</p> <p>Староукраїнство і українство Нового часу. Історична пам'ять — найсуттєвіший чинник формування національної свідомості.</p> <p>Значення фольклору та етнографії в дослідженні національних ознак українців. Пошук науково-історичних підвалів української окремішності. Початок академічного (наукового) етапу українського визвольного руху.</p> <p>Російська панславистська, польська федеративна і українська слов'янофільська теорії.</p> <p>Шляхи мобілізації української нації в умовах модернізаційних трансформацій суспільства. Ідея соборності українських земель. Релігійно-конфесійні проблеми в національному питанні.</p>	<p><i>виявляє розуміння понять «етнос», «народність», «нація»;</i></p> <p><i>орієнтується у визначеннях «український проект», «російський і польський імперські проекти»;</i></p> <p><i>описує і порівнює стан українського питання в межах Російської і Австрійської імперій, різниці суспільно-політичних прав українського населення та сусідніх прийшлих російської та польської націй;</i></p> <p><i>визначає мотиви дій української еліти по виокремленню українських національних інтересів;</i></p> <p><i>аналізує та узагальнює діяльність провідників українського руху першої половини XIX ст. — етнографів, фольклористів, істориків, громадських і церковних діячів, їхні твори, що підносили значення народу, його права керувати суспільним життям на своїй території;</i></p> <p><i>зіставляє історичні і літературні джерела, визначаючи програмні цілі ідейних керівників національного руху; здійснює критичний аналіз джерел та інтерпретує теоретичні постулати лідерів українського руху;</i></p> <p><i>характеризує зміст програмних ідеологічних творів: «Малоросійські пісні...» М. Максимовича, «Закон Божий» М. Костомарова та ін.</i></p>

<p>Тема 19. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ТА АВСТРІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЙ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XIX ст.</p> <p>Українські землі у складі Російської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Національне та соціальне становище українського населення.</p> <p>Проникнення буржуазних рис повсякденного життя у побут мешканців міста і села. Життя великих міст.</p> <p>Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії: адміністративно-територіальний устрій та регіональний поділ. Політика австрійського уряду щодо українців.</p> <p>Національне та соціальне становище українського населення. Зміни у побуті, стилі та традиціях життя міста і села.</p> <p>Вплив міжнародних відносин на розвиток українських земель в першій третині XIX ст. Україна в Російсько-турецькій війні 1806—1812 рр. та Російсько-французькій війні 1812 р. Азовське козацьке військо.</p> <p>Початок національного відродження.</p> <p>Національна ідея в суспільно-політичному русі України. «Історія русів». Українська автономістська ідея. Новгород-Сіверський гурток. Українське культурне відродження на Слобожанщині.</p> <p>Поширення ідей Просвітництва у Західній Україні. Пробудження національного життя. Українська національна ідея в середовищі греко-католицьких священників. «Руська трійця».</p> <p>Масонство в Україні. Україна в програмних документах декабристів. Повстання Чернігівського полку. Польське повстання 1830—1831 рр. і Україна.</p>	<p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій періоду;</p> <p><i>показує на карті</i> українські землі у межах імперій; на основі карти <i>порівнює</i> політико-адміністративний устрій українських земель у складі Російської імперії з політико-адміністративним устроєм українських земель у складі Австрійської монархії; <i>показує на карті</i> територіальні зміни;</p> <p><i>описує</i> та <i>порівнює</i> становище українського населення та риси повсякденного життя українців у складі Російської та Австрійської імперій;</p> <p><i>визначає</i> цілі (мотиви) участі українців у війнах за їхніми діями;</p> <p><i>аналізує</i> та <i>узагальнює</i> історичні факти, <i>визначає</i> причини, сутність і наслідки піднесення національної ідеї, національного та суспільно-політичного рухів;</p> <p><i>зіставляє</i> дані історичних та літературних джерел для аналізу програмних позицій антиурядових організацій; <i>здійснює</i> критичний аналіз джерел та інтерпретує події, подані в історичних документах;</p> <p><i>характеризує</i> зміст і значення «Енеїди» та «Русалки Дністрової».</p>
--	---

<p>Тема 20. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ ЖИТТЯ НАРОДУ ТА УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст. Сільське господарство.</p> <p>Початок промислової революції. Формування фабрично-заводської промисловості. Міста. Розвиток внутрішньої торгівлі. Одеса. Місце України в зовнішній торгівлі Російської імперії.</p> <p>Повсякденне життя. Соціально-економічне становище українського населення під владою Австрійської та Російської імперій і соціальні рухи. Форми й характер протесту козаків, селян та військових поселенців.</p> <p>Селянські виступи під проводом У.Кармелюка. «Київська козаччина» 1855 р. Селянські виступи в Галичині, Буковині, Закарпатті.</p> <p>Утворення Кирило-Мефодіївського братства. Програмні документи й громадсько-політична діяльність братчиків. Місце Т. Шевченка в українському національному відродженні.</p> <p>П. Куліш. М. Костомаров. Риси ментальнісних установок, що відрізняли українців від сусідніх національних спільнот: поляків і росіян.</p> <p>Національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революції 1848—1849 рр. в Австрійській імперії. Зв'язки діячів українського руху Наддніпрянщини з лідерами чеського і південнослов'янського відродження. Утворення та діяльність Головної руської ради. Українське питання на Слов'янському з'їзді у Празі. Участь українців у виборах до австрійського парламенту.</p>	<p><i>визначає</i> хронологічну послідовність подій періоду, <i>хронологічно співвідносить</i> діяльність Кирило-Мефодіївського братства та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях під час революцій 1848—1849 рр. у Австрійській імперії та інших країнах Європи;</p> <p><i>пояснює на основі карти</i> економічні та соціальні процеси (наприклад, господарська інфраструктура, спеціалізація регіонів, особливості становища населення у зв'язку з економічним розвитком тощо), <i>показує на карті</i> території, охоплені антикріпосницьким рухом; <i>показує на карті й співвідносить</i> території, охоплені національно-визвольним рухом в українських землях та революційними подіями у країнах Європи; <i>порівнює</i> соціально-економічний розвиток українських земель, становище населення та явища повсякденного життя українців під владою Росії та Австрії;</p> <p><i>характеризує та оцінює</i> особливості розвитку сільського господарства, промисловості й торгівлі даного періоду; <i>доводить</i>, що кріпосне право гальмувало економічний розвиток України, призводило до посилення національного та соціального гніту тощо; <i>визначає та характеризує</i> передумови, причини, форми, характер і наслідки протесту різних верств українського населення, сутність програмних вимог національно-визвольного руху; <i>порівнює</i> мету, завдання і форми національного руху наприкінці 40-х років XIX ст. в українських землях під владою Росії та Австрії з вимогами європейських народів під час революцій; <i>дає</i> власну оцінку діяльності У. Кармелюка, Т. Шевченка, Кирило-Мефодіївського братства та значення подій 1848—1849 рр. на західноукраїнських землях.</p>
<p>Тема 21. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ НАПРИКІНЦІ XVIII — У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.</p> <p>Особливості розвитку культури.</p> <p>Капіталізація і її вплив на культуру. Освіта. Київський та Харківський університети.</p> <p>Гімназії. Рішельєвський та Ніжинський ліцеї. Наука. Видатні вчені.</p> <p>Нова українська література і театр як відображення тенденцій суспільного розвитку. Т. Шевченко, І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, П. Гулак-Артемовський, Є.Гребінка.</p> <p>Музика, образотворче мистецтво і архітектура в пошуках українського мистецького стилю.</p> <p>Традиційно-побутова культура у селі та місті. Релігійне життя. Доля української жінки.</p>	<p><i>показує на карті</i> основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва; <i>визначає і характеризує</i> основні чинники, особливості розвитку, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду;</p> <p><i>описує</i> явища культурного та духовного життя; <i>порівнює</i> ідеї та цінності, характерні для тогочасної культури, із сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців; <i>оцінює</i> внесок окремих діячів у вітчизняну та світову культуру.</p>

<p>Тема 22. МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СЕРЕДИНІ — У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.</p> <p>Вплив аграрної реформи уряду Франца-Йосифа 1848 р. на розвиток економіки у західноукраїнських землях. Селянська реформа 1861 р. у Наддніпрянській Україні. Зміни в сільському господарстві. Капіталізація. Ринкові відносини.</p> <p>Поширення вільнонайманої праці. Розвиток промисловості. Особливості індустріалізації в Україні. Розвиток міст і сіл. Розширення внутрішнього ринку. Торгівля. Українські підприємці. Родини Яхненків і Смиренків.</p> <p>Реформи адміністративно – політичного управління 60—70-х років ХІХ ст. у підросійській Україні. Зміни у соціальній структурі суспільства. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Початок трудової еміграції.</p>	<p><i>хронологічно співвідносить (синхронізує) модернізаційні процеси в українських землях з аналогічними процесами в європейських країнах;</i></p> <p><i>на основі карти описує і характеризує модернізаційні процеси в українських землях; характеризує основні реформи суспільного життя в українських землях і визначає їх наслідки;</i></p> <p><i>описує явища і наводить статистичні дані щодо соціальних та економічних зрушень в українських землях, на основі їх узагальнення визначає основні тенденції модернізації українського суспільства у другій половині ХІХ ст.; доводить закономірність процесів модернізації у розвитку українських земель цього періоду;</i></p> <p><i>пояснює суперечливий характер явищ і процесів модернізації повсякденного життя українців у другій половині ХІХ ст.;</i></p> <p><i>дає оцінку цим зрушенням, визначає їх наслідки щодо соціального розвитку та життя людей.</i></p>
<p>Тема 23. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ. УКРАЇНОФІЛЬСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЦЬКИЙ І ПОЛІТИЧНИЙ ЕТАПИ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ</p> <p>Зіткнення російської, польської, німецької і австрійської національних ідей на українських землях. Українське питання, його головні засади і принципи. Україна в геополітичних стратегіях Росії, Німеччини, Австро- Угорщини. Хлопомани і народовці. Москвофільство і малоросійство. Подвійна лояльність української еліти. Український соціалізм. М. Драгоманов.</p> <p>Націонал-демократична течія — галицькі народовці і київські старогромадівці. Ідея територіалізму — патріотизму землі та концепт «українська політична нація».</p> <p>Національний соціал-демократизм. Участь представників різних етносів в українському визвольному русі.</p>	<p><i>визначає поняття: «конструктивний та деструктивний міф», «малоросійство», «москвофільство»;</i></p> <p><i>порівнює три основних етапи українського визвольного руху: академічний, українофільський і політичний; дає їх головні типологічні характеристики;</i></p> <p><i>характеризує постання основних політичних напрямів українського національно- визвольного руху: націонал-демократизму, соціалізму, соціал-демократизму, самостійництва;</i></p> <p><i>дає власну інтерпретацію причин, які гальмували національних рух, зберігали прихильність до імперських концепцій існування України.</i></p>

<p>Тема 24. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ В УКРАЇНІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.</p> <p>Початок громадського руху наприкінці 50-х — у 60-х роках ХІХ ст. Київська та інші громади. Журнал «Основа». В. Антонович. Валуєвський циркуляр.</p> <p>Основні течії суспільно-політичного руху в 50—60-х роках ХІХ ст. на західноукраїнських землях: москвофіли та народовці. Культурно-освітнє товариство «Просвіта». Польське повстання 1863—1864 рр. і Україна.</p> <p>Відродження громадського руху в 70—90-х роках. Громадський рух. «Південно-Західний відділ Російського географічного товариства». «Київський телеграф». Емський указ. Російський громадсько-політичний рух народників в українських землях.</p> <p>Діяльність галицьких народовців у другій половині 70-х—90-ті роки ХІХ ст. Розгортання руху народовців на Буковині та в Закарпатті.</p> <p>Радикальний рух у Галичині. «Новоєрівська» політика народовців. О. Барвінський та О. Кониський. Утворення першої політичної партії в Україні (РУРП). І. Франко. Утворення УНДП та УСДП. Самостійницька позиція партій Західної України. Українці в Галицькому сеймі та Австрійському парламенті.</p> <p>Українці-самостійники (М. Міхновський і Ю. Бачинський).</p>	<p><i>визначає</i> хронологічні межі етапів громадського руху, <i>синхронізує</i> прояви суспільно-політичного та визвольного руху в різних регіонах та європейських країнах; <i>на основі карти простежує</i> зв'язок між процесами модернізації суспільства та піднесенням визвольного руху; <i>визначає, характеризує та порівнює</i> основні причини, прояви, форми та наслідки суспільно-політичного і визвольного руху в українських землях Російської та Австро-Угорської імперій; <i>дає характеристику та оцінює</i> діяльність провідних представників визвольного руху.</p>
<p>Тема 25. КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.</p> <p>Особливості розвитку української культури. Освіта. Недільні школи в Наддніпрянській Україні. Вищі навчальні заклади. Новоросійський університет.</p> <p>Наука. Наукові товариства. М. Грушевський. Література. Драматургія. Архітектура та містобудування. Живопис. Музика. Музеї. Українські підприємці-благодійники. Родини Терещенків та Харитоненків.</p> <p>Фольклор та декоративно-ужиткове мистецтво. Повсякденне життя: звичаї, традиції, побут. Зміни у житті українських жінок. Особливості релігійного життя.</p>	<p><i>показує на карті</i> основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва; <i>визначає і характеризує</i> основні чинники, особливості розвитку, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду; <i>порівнює</i> ідеї та цінності, що були характерні для тогочасної культури, із сучасними цінностями українського суспільства; <i>характеризує та оцінює</i> внесок окремих діячів у вітчизняну і світову культуру; <i>порівнює</i> прояви і шляхи процесу консолідації української нації з аналогічними процесами в Італії та Німеччині в цей період.</p>
<p>Тема 26. НАШ КРАЙ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ — у ХІХ ст.</p> <p>Особливості модернізації регіону і краю в другій половині ХVІІІ — поч. ХХ ст. Вплив адміністративно-територіальних реформ 60—70-х років ХІХ ст. на систему управління краю. Етнічний і соціальний склад мешканців. Міграція. Господарське життя.</p> <p>Духовне життя: вірування, звичаї, традиції, побут. Вплив визвольного руху на свідомість місцевого населення. Особливості розвитку культури. Повсякденне життя різних верств місцевого населення.</p>	<p><i>показує на карті</i> просторові межі краю і <i>описує</i> особливості адміністративно-територіального устрою, <i>характеризує на основі карти</i> модернізаційні процеси, що відбувалися на території краю; <i>хронологічно співвідносить</i> основні події та історичні процеси в краї з подіями і процесами вітчизняної та європейської історії; <i>описує</i> побут, повсякденне життя людей краю на основі аналізу та узагальнення даних різних джерел інформації (текстів, фрагментів історичної літератури, писемних та речових історичних джерел, ілюстрацій, фондів та експонатів музеїв, історичних пам'яток); <i>характеризує</i> особливості духовного та суспільного життя мешканців краю, порівнюючи з аналогічними явищами та процесами на інших територіях України.</p>

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2003.
2. Власов В. Історія України : Підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2005. – 256 с.
3. Власов В. Історія України : Підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2005. – 280 с.
4. Грушевський М. Історія України-Русі. – В 11 т., 12 кн. – К., 1991-1998.
5. Грушевський М. Очерк истории украинского народа. – К., 1996.
6. Дорошенко Д. Нарис історії України, т.1-2. – К., 1993.
7. Єфименко О. Історія України та її народу. – К., 1992.
8. Лях Р., Темброва Н. Історія України : Підручник для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2003. – 192 с.
9. Полянська-Василенко Н. Історія України. – т.1-2. – К., 1993.
10. Реєнт О., Малій О. Історія України. Кінець XVIII ст. – початок XX століття: Посібн. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл – К.: Генеза, 2003. – 224 с.
11. Смолій В. Історія України. – К., 2000.
12. Субтельний О. Україна. Історія. – К., 1995.
13. Темко Г.Д. Історія України. – К., 2001.
14. Турченко Ф., Марокко В. Історія України : Підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2005. – 352 с.
15. Швидко Г.К. Історія України XVI – XVIII ст. : Підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 1999. – 384 с.